

HERBERT VAN UFFELEN

NEDERLANDISTIKA VE STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPĚ

I.

Na poli nederlandistiky se toho za posledních patnáct let událo mnoho, a to zejména ve střední a východní Evropě. Dnešní situace se tedy již nedá srovnávat se situací z počátku osmdesátých let, kdy publikoval vysokoškolský učitel z Lovaně Marcel Janssens, jeden z důležitých promotorů nizozemštiny, nizozemské kultury a nederlandistiky v cizině, pozoruhodný článek o roli nizozemštiny a nederlandistiky ve světě. Jeho příspěvek začínal ještě mottem: „neznámá, tedy nepopulární“.

Na počátku osmdesátých let považovalo ještě mnoho lidí nizozemštinu za jakýsi dialekt němčiny a nizozemsky mluvící oblasti, zvláště pak Belgie, se jim zdály být neznámým terénem. Známí byli malíři – vlámsští primitivisté, holandští realisté, vlámsští expresionisté, van Gogh, Mondriaan – ale o nizozemštině a nizozemské literatuře neměla řada lidí potuchy. Největší zmátek vládl zejména kolem role nizozemštiny ve Flandrech, kolem role vlámsštiny a kolem rozdílu mezi vlámsštinou a nizozemštinou. Nejasným se jevil také vztah mezi literaturou Nizozemí a Flander. V mnoha knihovnách v Evropě existovala (a ještě existují) oddělení nizozemské a vlámské literatury, v některých jsou dokonce i oddělení belgické literatury. Dokonce i o takových autorech jakými jsou Harry Mulisch, Louis Paul Boon a Hugo Claus se na počátku osmdesátých let vědělo málo. Dílo „Holländera“ Louise Paula Boona bylo v německy mluvících oblastech překládáno „aus dem Flämischen“ a v Anglii bylo napsáno, na což tehdy upozornil Marcel Janssens jako na jeden z největších omylů všech dob, že Hugo Claus psal nejen v nizozemštině a ve francouzštině, ale také v belgičtině.

Nechci tvrdit, že nyní jsou tyto problémy zcela vyřešeny. V mnoha zemích se stále ještě rozlišuje nizozemská a vlámská literatura a také co se týče Nizozemí a Belgie, existuje řada nedorozumění. Jsem přesvědčen o tom, že nejenom nás ve Vídni pravidelně žádají, abychom přeložili text do vlámsštiny, ale že neméně často přicházejí i na jiné katedry nizozemštiny zájemci o intenzivní kurz vlámsštiny.

Od založení Nizozemské jazykové unie – a pokud jde o Flandry, také od federalizace Belgie a zavedení úřadu vlámských atašé v různých zemích – se však tento stav v mnohém zlepšil. A na poli literatury byly zaznamenány značné úspěchy. Spisovatelé jako Hugo Claus a Cees Noteboom se mezitím stali světově proslulými a některé nové překlady nizozemsky píšících autorů se v německy mluvících oblastech tiskly dokonce ve vyšších nákladech, než v nizozemsky mluvících oblastech.

A konečně se toho od vydání článku Marcela Janssense také mnoho změnilo i na poli nederlandistiky. Z Mezinárodního sdružení pro nederlandistiku (INV), které bylo založeno na počátku šedesátých let, se mezitím stalo sdružení nederlandistů celého světa. Zájem o kongresy IVN, probíhající jednou za tři roky, je enormní a z časopisu IVN se stal jeden ze zajímavých časopisů věnovaných nizozemskému jazyku a nizozemské literatuře. Dále se toho zejména v naší oblasti mnoho změnilo díky speciálním podpůrným programům. Počet univerzit ve střední a východní Evropě, na kterých se vyučuje nizozemština, stoupl za poslední roky z 15 na 39. Nizozemština se tedy nyní vyučuje asi na 12 univerzitách jako hlavní obor a existují dokonce země, kde se nizozemština vyučuje také již mimo univerzitu. A máme dokonce i vlastní sdružení pro nederlandisty střední a východní Evropy nazvané Comenius.

II.

Doba, kdy bylo Lipsko jediným velkým centrem nederlandistiky za tzv. železnou oponou, již dávno pominula.

V Polsku byla založena (mj. také dřívějšími studenty z Lipska) důležitá akademická centra nederlandistiky, která nyní vzdělávají velký počet studentů a učitelů. Katedra ve Varšavě je známá svými četnými publikacemi na poli lingvistiky a Zofia Klimaszewska hraje eminentní roli v oblasti podpory překladů nizozemské literatury. Na katedře Erasmus ve Vratislavi se pod vedením Stefana Kiedroně vzdělává asi 120 studentů a pracuje zde nejméně 15 spolupracovníků. Ve Vratislavi se také rediguje první a jediný polský časopis věnovaný nederlandistice *Neerlandica Wratislaviensia* a na poli nederlandistiky se vydává jeden příspěvek za druhým.

Rovněž v Maďarsku se toho od založení katedry nizozemštiny na ELTE v Budapešti v šedesátých letech hodně událo. Koncem sedmdesátých let se stala nizozemština v Budapešti doplňujícím předmětem (tzv. C-oborem) a poté volitelným předmětem (tzv. B-oborem) se srovnatelnými předměty jako v Polsku: dějiny nizozemsky psané literatury, jazykověda, lexikologie, lexikografie, dějiny nizozemského jazyka, jazyková cvičení, překládání (literární překlady a odborný jazyk) a dějiny kultury (realie a dějiny umění). Od roku 1997/98 lze na ELTE skládat také doktorandskou zkoušku v oboru nizozemsky psaná literatura. Centrum nizozemského jazyka a kultury na ELTE v Budapešti vede Judita Gerová; díky ní a dalším čtyřem stálým spolupracovníkům, z nichž tři zde také odpro-

movali, jde o největší a nejdůležitější katedru nizozemštiny v Maďarsku. Kromě toho vznikly v Maďarsku zcela nedávno ještě další katedry nizozemštiny.

Roku 1989 byla nizozemština přibrána do balíčku jazykového centra na Technické univerzitě v Budapešti a před několika lety se také v Pécsi začalo s výukou nizozemštiny a nizozemské literatury. Na KGRE, reformované univerzitě v Budapešti, vybudoval novou katedru Arjan van Leuvensteijn a na KLTE v Debrecínu se od začátku devadesátých let pracuje na založení nového centra pro nederlandistiku ve východním Maďarsku.

Na konci osmdesátých let vznikla i v dalších zemích nová, velmi aktivní centra nederlandistiky. V roce 1987 byla zavedena výuka nizozemštiny v Bělehradě, kterou nyní vede Jelica Novakovićová-Lopušinová, a roku 1989 začala v Lublani fungovat první katedra nizozemštiny jako učitelského oboru ve Slovinsku, která měla v prvním ročníku asi 25 studentů. Vedoucí této katedry je nyní Anita Srebniková. Tento ústav se v minulosti profiloval díky organizování letních kurzů ve městě Piran, kterých se zúčastnili nejen studenti ze Slovinska, ale také mj. i studenti z Itálie, Rumunska, Bulharska, Maďarska, Polska, Slovenska a Rakouska.

Na Slovensku existovala sice od roku 1929 nederlandistika (s afrikánštinou) jako hlavní obor, ale tento obor byl roku 1959 zrušen. V roce 1990 se začalo se znovuzřizováním oboru s cílem zavést nizozemštinu nejdříve jako vedlejší obor a poté znovu jako obor hlavní. V roce 1996 bylo tohoto cíle dosaženo. Pod vedením Abrama Mullera byla v Bratislavě zřízena nizozemština jako hlavní obor. Mezitím se také podařilo vybudovat knihovnu s přibližně 3000 knihami, opatřenou nejmodernějšími vzdělávacími prostředky. V Bratislavě studuje nyní asi třicet studentů (do toho však není započítáno mnoho studentů, kteří navštěvují pouze jazykové kurzy).

Nejstarším centrem nederlandistiky v České republice je katedra v Praze. Nederlandistika zde v březnu 1997 slavila 75 let své existence. Katedra čítá nyní 50 studentů (také v Praze se přijímají noví studenti jednou za dva roky), ze kterých 15 studuje nizozemštinu jako třetí obor. Nizozemština se zde kombinuje většinou s obory jako němčina, angličtina, překladatelství nebo historie. Kolegové z Prahy to neměli jednoduché. Katedra disponuje teprve půldruhého roku vlastní místností a ještě před nedávnem zde byly knihy uskladňovány v krabicích. Díky úsilí známé překladatelky Olgy Krijtové, která za své překlady obdržela (stejně jako Jerzy Koch z Vratislavi) prestižní Cenu Martinuse Nijhoffa, a lingvistů Přemysla Janoty a Zdenky Hrnčířové však katedra tyto těžké časy přežila. Díky Praze vešla v České republice ve známost nizozemská literatura, Zdenka Hrnčířová, Ems Máčelová-van den Broeckeová a Josef Skopal z Brna sestavili nizozemsko-český a dále česko-nizozemský slovník. Nizozemsko-český slovník vyšel nedávno v druhém revidovaném vydání. Nyní se připravuje jeho elektronická verze. Při příležitosti Symposia k výročí 75 let existence nederlandistiky v Praze na počátku tohoto roku prokázala katedra ještě jednou svou dynamiku.

Velmi pozoruhodný je vývoj nizozemštiny v Brně a Olomouci. Historie oddělení nizozemštiny v Brně začala v roce 1947, kdy byla studentka Erika Solafová-Montijnová požádána vedoucím katedry germanistiky, aby zde vedla kurz nizozemštiny. V říjnu roku 1950 se z nizozemštiny v Brně stal řádný vedlejší obor zakončený zkouškou, který trval čtyři roky. O několik roků později složilo prvních pět studentů státní závěrečnou zkoušku z nizozemštiny. Roku 1955 se však nizozemština stala opět pouze třetím oborem a jím také zůstala i v roce 1969, kdy kurzy převzal J. Skopal. V devadesátých letech položil současný vedoucí oddělení nizozemštiny v Brně Leopold Decloedt základy pro bakalářské studium, které bylo v říjnu 1997 oficiálně otevřeno a které povede.

Také počátek nederlandistiky v Olomouci sahá do poloviny čtyřicátých let, kdy v letech 1947 až 1951 organizoval kurzy nizozemštiny znalec Kafky Aimé van Santen. Poté následovalo dlouhé přerušení, a to až do začátku devadesátých let, kdy Wilken Engelbrecht obdržel žádost, aby nabídl zájemcům kurz nizozemštiny. Od tohoto momentu se Wilken Engelbrecht stává jedním z důležitých promotorů nederlandistiky v této oblasti; bydlí v Brně a tehdy pracoval také v Bratislavě.

Vývoj nederlandistiky v Olomouci je opravdu typickým příkladem vývoje nového centra nizozemského jazyka a kultury na území střední a východní Evropy po pádu zdi. Pod vedením Wilkena Engelbrechta se nizozemština v Olomouci po roce 1990 vyvíjí značnou rychlostí až k vyzrálému volitelnému předmětu s rychle rostoucím počtem studentů. Roku 1994 se volitelný předmět nizozemština oficiálně mění na tříleté rozšiřující bakalářské studium nizozemštiny jako třetího oboru. Olomouc je tímto po Praze druhou univerzitou v České republice, kde lze nizozemštinu studovat jako obor zakončený státní zkouškou. A nezůstane jen u toho. Od roku 1997 se může jednou za dva roky zapsat asi 25 studentů k magisterskému studiu nizozemštiny s vedlejšími obory afrikánština a fríská kultura.

III.

V minulosti, a to je zřejmé, byly ve střední a východní Evropě položeny pro rozvoj nizozemštiny více než pevné základy. Nyní se v této oblasti nacházejí ve většině zemí velká i malá, velmi dynamická centra nederlandistiky, která se rychle rozvíjejí a jejichž význam roste. Nyní jde o to, abychom neztratili oblasti, které jsme již jednou vyhráli, a abychom i nadále cílevědomě pokračovali v práci na naší budoucnosti. Toto by mohla ilustrovat anekdota.

V rámci svých pracovních aktivit v Maďarsku jezdím pravidelně vlakem z Vídně do Debrecínu. Vlak odjíždí z Vídně kolem 16.00 a do Debrecínu přijíždí kolem 22.30. Když vlak opouští Budapešť, je většinou už tma. Mezi Budapeští a Debrecínem staví vlak jen na několika nádražích. Přesto trvá cesta z Budapešti do Debrecínu více než 3 hodiny. Pouze tu a tam je vidět světélko. Vypadá to, jako byste projížděli nekonečným tunelem. Jednou, když jsem jel

temnou nocí za kolegy na Univerzitě Kossutha Lájose, jsem musel myslet na povídku *Tunel* od Friedricha Dürrenmatta. Tento švýcarský spisovatel v ní popisuje, jak jeden student, který si na náklady rodičů krátí chvíli jednou tím, podruhé oním studiem na univerzitě, jede vlakem do školy. Najednou vlak zmizí v tunelu bez konce. Jede stále rychleji dolů. Nikdo ho nemůže zastavit. Průvodčí si neví rady a strojvůdce vyskočí. Vlak jede po kolejích a nic nenasvědčuje tomu, píše Dürrenmatt, že by něco nebylo v pořádku, samozřejmě až na to, že tunel nemá konce a že vlak jede čím dál tím rychleji.

Tato noc ve vlaku do Debrecínu a povídka od Dürrenmatta mě přivedly k tomu, abych se trochu zamyslel. Události ve mně najednou vyvolaly otázku po smyslu mého konání. Nezískalo všechno tolik vlastní dynamiky, že se to, nezávisle na faktu, jestli to je či není smysluplné, nedá zastavit?

Jak jsem již řekl, jsem opravdu potěšen vývojem v posledních letech, faktem, že se nederlandistika ve střední a východní Evropě velice dynamicky rozvíjí. Pokud se však chceme vyhnout osudu studenta z Dürrenmattova vlaku, pokud se chceme vyvarovat toho, že vlak s námi pojedje stále dál a dál, je třeba dát trochu pozor a považovat o roli nederlandistiky v této oblasti; je třeba chvíli popřemýšlet o úkolech institutu nizozemštiny v cizině. Příliv peněz, který v minulosti umožnil to či ono, navíc není nekonečný. Nebude to dlouho trvat a budeme muset uvažovat o způsobu, jakým může nederlandistika v tomto regionu přežít bez velkých investic, které byly v posledních letech udíleny v rámci postupů ve střední Evropě; budeme se muset stát vlastním hnacím motorem.

Naše možnosti jsou omezené, musíme tedy volit. A já navrhuji, abychom se při této volbě nechali vést společenským a kulturním pozadím ve střední Evropě, motivy našich studentů a úkoly, které jsou před nás – nederlandisty v této oblasti – postaveny.

IV.

Abychom se vyvarovali nedorozumění: jsem přesvědčen o tom, že se my jako nederlandisté extra muros musíme pokusit vyučovat nizozemštinu na vysoké akademické úrovni, a to jak na poli jazyka a literatury, tak i na poli zvládnutí jazyka. Ze zkušenosti však vím, že tomuto požadavku může vyhovět jen málo míst extra muros.

Ještě před nedávnem litovala Marita Mathijsenová v článku pro časopis *Ons Erfdeel* toho, že neexistují vysokoškolské učitelé, kteří by byli jak jazykovědci, tak literárními vědci. Vysokoškolské učitelé jako profesor C. G. N. De Vooy, který napsal jak gramatiku, tak dějiny literatury, nebo literární vědci jako profesor Garnt Stuiveling, který zároveň vyučoval jazyková cvičení, nebo můj učitel profesor Vekeman, který jako znalec středověku napsal také dějiny Nizozemí a velmi intenzívně se zabýval moderní literaturou, již téměř neexistují.

Obor se, vyjádřeno slovy Marity Mathijsenové, rozpadl nejen v nizozemsky mluvících oblastech, ale i v cizině na jazykovědce, literární vědce a učitele

jazyka. V Nizozemí a ve Flandrech to není při všudypřítomné specializaci takový problém, ale v cizině je to jiné především proto, že tam není dostatečné množství pracovníků. Tento stav bude pravděpodobně přetrvávat ještě dlouhou dobu. Instituty se dvěma či více vysokoškolskými učiteli budou i v tomto regionu v budoucnu výjimkou.

Přesto nemůžeme ani jednu z těchto oblastí zanedbat. Důkladný základ na akademické úrovni musí být zajištěn. Jazykověda a literární věda se musí doplňovat. Oprávněně řekl roku 1996 Maarten van den Toorn, že odděleně by nedokázaly kvést, a poukázal na to, že jednota nederlandistiky je dobrá jak pro vlastní identitu, tak pro morální a vědecké uznání. Faktem však zůstává, že nederlandistika dostala komplexnější a mezinárodnější podobu a že zatímco v nizozemsky mluvících oblastech máme mnoho studentů, v cizině máme mnoho úkolů, se kterými se nederlandista extra muros musí vypořádat.

Proto navrhuji, aby se v každém případě dbalo o to, aby v regionu bylo a zůstalo co možná nejvíce specializací. Zároveň by bylo vhodné postarat se o to, aby studenti, kteří by se chtěli specializovat v jiném oboru, než v jakém se specializují učitelé nizozemštiny působící na jejich univerzitě, mohli dále studovat v Nizozemí nebo ve Flandrech, popř. na jiných univerzitách v této oblasti. V takovém případě potřebujeme nejen dobré kontakty s nizozemsky mluvícími oblastmi, ale také dobře fungující síť ve vlastním regionu. Uvnitř této sítě by měli učitelé přednášet jako hosté na jiných univerzitách. Tímto způsobem můžeme s relativně omezenými investicemi zabezpečit, aby byl na co nejvíce institutech položen široký základ na vysoké úrovni, zatímco učitelé se budou moci nadále věnovat vlastním oborům. Základ pro takovou síť se jistě vytvoří z naší dobře fungující sítě Ceepus. Za prvé musí být stávající program přebudován na opravdový výměnný program pro všechny učitele. Za druhé se musíme pokusit stimulovat v rámci této sítě také vývoj a výstavbu jednotlivých disciplín a specializací na různých institutech. To samozřejmě předpokládá také určitou koordinaci vzdělávacích programů. Umím si tedy představit, že se vše nebude moci uskutečnit během jednoho dne. Možná bychom mohli začít v rámci malých skupinek – ať již uvnitř nebo vně sítě, ať již v jedné zemi nebo společně s dalšími instituty v sousedních zemích. Teprve v druhé fázi bude možné rozvinout větší spolupráci.

Co se týče společenského a kulturního pozadí, chtěl bych poukázat na následující. Jedním z nejdůležitějších rysů střední a východní Evropy je její multikulturní charakter. Měli bychom s ním více počítat, měli bychom se pokusit, a to je starý požadavek Marcela Janssense, postavit naši nederlandistiku na širším kulturním základě, aby studenti ve střední Evropě mohli těžit ze svých zkušeností, které mají jednak s kulturními rozdíly mezi zeměmi v tomto regionu na straně jedné a Nizozemím a Flandrami na straně druhé, jednak s kulturními rozdíly mezi zeměmi v regionu samotném. Střední a východní Evropa nabízí jedinečnou příležitost k umístění kulturních dějin Nizozemí do multikulturního kontextu, možnost pracovat na výzkumu a studiu interkulturních kompetencí.

Tímto způsobem můžeme udělat něco proti kultuře polarizace, která vedla mj. ke katastrofě v bývalé Jugoslávii.

V této souvislosti očekávám např. mnoho od dokumentačního centra pro nizozemskou literaturu v cizině, jehož prototyp je k dosažení na Internetu. Tento rok byly v jednotlivých zemích střední a východní Evropy založeny redakce pro toto dokumentační centrum, které budou v příštím roce prezentovat vizi své země na poli nizozemsky psané literatury.

V.

Jedna z otázek, se kterými jsou nederlandisté extra muros neustále konfrontováni, zní, proč studenti nizozemštinu studují. Na tuto otázku vlastně neexistuje žádná odpověď. Někteří studenti studují nizozemštinu proto, že mají v Nizozemí nebo ve Flandrech přátele, rodinu či známé, druzí proto, že mají matku nebo otce Nizozemce či Vláma, nebo proto, že členové jejich rodin dříve v Nizozemí či ve Flandrech žili. Někdy hraje roli také to, že nizozemština je potřebná ke studiu dějin umění nebo, jak upozornil před několika lety Wilken Engelbrecht, je potřebná v rámci studia hlasové fyziologie, speciální pedagogiky a specializovaných lékařských a pedagogických diplomových oborů.

To jsme však u studentů, kteří většinou navštěvují jen jazykové kurzy. K této skupině náleží také studenti zařazení do programů Erasmus a Tempus nebo mladí fyzioterapeuté, kteří jedou do Nizozemí nebo do Flander, aby tam nabyli potřebné zkušenosti a získali praxi. Tito lidé mají velmi konkrétní důvod studovat nizozemštinu, ale co ti další, ti co studují nizozemštinu jako hlavní obor, jaké jsou jejich motivy ke studiu nizozemštiny?

Myslím, že nejsou jiné, než ty, které mají studenti na dalších ústavech cizích jazyků. Studenti nizozemštiny chtějí jako budoucí specialisté na jazyk a kulturu – stejně jako např. studenti francouzštiny nebo angličtiny – disponovat nejen vynikající aktivní a pasivní znalostí jazyka, ale chtějí také umět kriticko-dialogickým způsobem zacházet s textem a chtějí být schopni zodpovídat podstatné otázky týkající se vztahu jazyka, literatury a společnosti jak z dnešní, tak z historické perspektivy. Tomu se ale mohou naučit pouze tehdy, pokud během jejich studia bude ústřední roli hrát dosažení vysoké míry společenské tvořivosti a schopnost rozeznat hranice v širokém společenském kontextu a přestoupit je.

Jistě jste již postřehli, že toto je obhajoba široce pojatého vzdělávání. Zdá se mi, že Marita Mathijsenová ve svém článku projevuje neprávem trochu soucitu nad nederlandisty, kteří se nezabývají výlučně jen vlastním oborem. Nyní je prostě situace taková, že uvnitř akademického světa je málo pracovních míst pro nederlandisty, a většina z nich tedy bude muset pracovat ve vydavatelstvích, v obchodech s knihami, v knihovnách, ve veřejných a soukromých zařízeních pro četbu a literaturu, v literárních kavárnách, salonech, nadacích, obecních domech, lidových univerzitách atd. V cizině je to ještě zřetelnější než v Nizozemí a ve Flandrech, ale za to se podle mého názoru nemusíme stydět, už proto, že

práce nederlandistů může být realizována i prostřednictvím absolventů z jiných filologických oborů.

Vyvstává přirozeně otázka, jestli například obchod s knihami v Polsku přijme nederlandistu s tou samou samozřejmostí jako specialistu na polskou literaturu; když ale bude nederlandista muset konkurovat anglistovi či germanistovi a navíc bude mít jeden z těchto oborů v kombinaci, proč ne? Nederlandista ve střední a východní Evropě nemá – zejména pokud disponuje širokými znalostmi z oboru, samostatným, vyzrálým a kreativním vystupováním a myšlením – méně šancí než jeho kolegové, kteří vystudovali jiné obory. A myslím, že naši studenti to již dávno pochopili a že si proto stále více vědomě vybírají zajímavé obory, katedry, které nejsou příliš velké, ústavy s příjemnou pracovní atmosférou a osobním, individuálním přístupem.

Navíc, abych poukázal také na ekonomický aspekt studia nizozemštiny, bude s přidružením zemí střední Evropy k EU zakrátko potřeba lidí znalých nizozemštiny a kultury Nizozemí a Flander. Když si představím, co se dělo v Rakousku, kde převzali nejen z důvodu obnovení univerzitního studijního systému nizozemský model, jsem přesvědčen, že také v ostatních zemích střední a východní Evropy bude hrát stále větší roli odborný jazyk a znalost typických nizozemských a vlámských struktur.

Nizozemí a Flandry hrají navíc zvláštní roli jako obchodní partneři zemí střední a východní Evropy. I v podnicích budou rádi využívat lidi s důkladnou znalostí nizozemštiny a nizozemské kultury, především budou-li mít tito lidé zkušenosti s takovými věcmi, jako je komerční jazyk, organizace zasedání, interkulturní komunikace. Myslím – a v této věci jsem naprosto zajedno s Wilkenem Engelbrechtem, který před několika lety obhajoval cíl vzdělávání v Olomouci více orientovaný na trh – že budeme muset ve vzdělávacím obsahu nizozemštiny pro střední a východní Evropu udělat místo pro specializované překládání a tlumočení, pro odborný jazyk, pro obchodní komunikaci a pro interkulturní kompetence. Podle mě musí přijít, jak nejrychleji to jen bude možné, korespondenční, digitální a audiovizuální kurz obchodní nizozemštiny, který bude počítat s velkými interkulturními rozdíly, které v zemích střední a východní Evropy panují. Společně mj. s utrechtskou univerzitou (Boswell Instituut) a univerzitou v Amsterdamu (Vrije Universiteit) jsme letos podnikli první kroky, abychom v této oblasti započali projekt obchodní komunikace. Doufám, že ho budeme moci všichni za krátkou dobu realizovat.

Na závěr bych chtěl ještě pohovořit o roli institutů nizozemštiny v podobě vyslanců nizozemské a vlámské kultury. Myslím, že má velký význam, aby katedry nizozemštiny v cizině pracovaly také na podpoře nizozemské a vlámské kultury mimo ústavy. Zde vidím jasný vzájemný vliv: roste-li v určité zemi zájem o kulturu v nizozemsky mluvících oblastech, roste také potřeba specializace v této oblasti. Pracujeme-li tedy rovněž na šíření nizozemské kultury za zdi našich ústavů, pracujeme na budoucnosti našich studentů.

VI.

Budoucnost nederlandistiky ve střední Evropě tkví podle mého názoru ve vlastním profilu. Nemyslím tím, že musíme slepě zírat na nedosažitelné příklady v nizozemsky mluvících oblastech. Musíme se pouze jednoduše snažit o vzdělávací obsah, který bude odpovídat potřebám studentů tohoto regionu. Samozřejmě že musíme nabízet akademické vzdělání v oblasti nederlandistiky, ale zároveň se musíme pokoušet umístit studium do široké interkulturní a – za předpokladu, že to bude možné – také interdisciplinární perspektivy.

Toho nelze samozřejmě dosáhnout ze dne na den. Víím, že na mnoha místech je ještě třeba velké finanční podpory, což je dáno například i tím, že není jednoduché najít nástupce, dokonce ani na místo vysokoškolského učitele. Platy jsou prostě nízké. Ale příjmy nepřetržitě rostou, alespoň jak já to vidím, ve všech zemích. Než budou platy odpovídat platům na normální evropské úrovni, musíme se pokusit prostřednictvím projektů a vztahů spolupráce jedno či druhé překlenout. A jak na začátku tohoto roku řekla kolegyně Olga Krijtová slovy z jedné vlámské knihy pro děti: budoucnost není těch, co musí, ale těch, co smí.

Jestliže se nám podaří dosáhnout ve střední a východní Evropě intenzivní spolupráce, jestliže budeme spolupracovat na vybudování nejrůznějších specializací na jednotlivých ústavech, jestliže budeme počítat s motivy studentů a potřebami trhu, jestliže si budeme pevně vědomi skutečnosti, že nederlandistika ve střední a východní Evropě má co nabídnout, zejména co se týče interkulturních a interdisciplinárních témat, a že tedy není důležitá jen jako doplněk nederlandistiky v Nizozemí a Flandrech, jestliže se pokusíme společně hledat nové možnosti financování projektů, pak je budoucnost nederlandistiky ve střední a východní Evropě myslím zajištěná.

BIBLIOGRAFIE

- Decloedt, Leopold (a kol.). "Het Nederlands in Midden- en Oost-Europa". In: *De Werkwinkel*, roč. 2, č. 3 (1997).
- Engelbrecht, Wilken. "Nederlands te Olomouc in een breder perspectief". In: Decloedt, Leopold (a kol., red.), *Didaktika jazyka a kultury nizozemštiny ve střední a východní Evropě*, 1997, str. 139–145.
- Hrnčířová, Zdenka (a kol., red.). *75 jaar neerlandistiek in Praag. (75 let nederlandistiky v Praze)*. Praha, 1997.
- Janssens, Marcel. "Nederlands en Neerlandistiek in de wereld". In: *Onze Alma Mater*, roč. 34, č. 3 (1980), str. 161–184.
- Klimaszewska, Zofia. "De neerlandistiek in Centraal- en Oost-Europa". In: *NEM*, roč. 33 (3. října 1995), str. 117–120.
- Mathijsen, Marita: *De kameleonische neerlandicus*. In: *Ons Erfdeel*, jg. 40, nr. 4 (1997), p. 575–581.

Solařová-Montijn, Erika. "Nederlands als bijvak in Brno in de vijftiger en zestiger jaren". In: Decloedt, Leopold (a kol., red.). *Didaktika jazyka a kultury nizozemštiny ve střední a východní Evropě*, Olomouc, 1997, str. 149–150.

Toorn, M. C. van den. *De eenheid van de neerlandistiek* s. 1., 1997.

Universiteit van Wrocław–Erasmus–Leerstoel voor Nederlandse Filologie, Wrocław, 1997.

S poděkováním L. Decloedtovi, W. Engelbrechtovi, J. Gerové, P. van den Heuvelovi a A. Mullerovi za poskytnutí informací týkajících se historie studijních oborů. Dále také děkuji Gáboru Pusztaiovi, který mě upozornil na povídku od Dürrenmatta.

Překlad: Kateřina Lepková (MU Brno)